

اقامتگاه

در حقوق ایران، فرانسه و حقوق برخی کشورها

دکتر حسن حسنی

دانشیار دانشگاه تهران

نشر میزان

حسنى حسن، ۱۳۵۹ -

اقامتگاه = Domicile در حقوق ايران و فرانسه و حقوق برخى

کشورها، حسن حسنى - تهران، ميزان، ۱۳۸۴

ISBN: 964-511-012-2

۱۶۰ ص. - (نشر ميزان: ۲۱۳)

فهرست نويسى براساس اطلاعات فيبا

کتابنامه: ص ۱۵۳ - ۱۵۶: همچنين به صورت زير نويس

۱. اقامتگاه، ۲. حقوق بين الملل خصوصى - اقامتگاه، ۳. اقامتگاه ايران

۴. حقوق تطبيقى الف عنوان

۷ الف ۵ ج/ ۱۳۰ KV ۳۰/۹۰

۱۱۹۶۲-۸۱۲ م

کتابخانه ملى ايران

۲۱۳

نشر ميزان

اقامتگاه

دکتر حسن حسنى

دانشيار دانشگاه تهران

چاپ اول: پاييز ۱۳۸۴

شمار: ۱۰۰۰ نسخه

قيمت: ۲۳۰۰ تومان

شابک: ۹۶۴-۵۱۱-۰۱۲-۲

دفتر مرکزى: خ انقلاب، جنب ايرانشهر، جنب مسجد جليلى، پلاک ۳۴، واحد ۶، تلفن ۸۸۳۰۶۲۰۲

واحد پخش و فروش: نمايشگاه و فروشگاه تخصصى کتب حقوق و علوم سياسى، انتشارات

دانشگاه تهران، نشر ميزان، خ انقلاب، بين لاله زار و فرصت، پلاک ۶۰۵، تلفن و دورنويس ۸۸۸۴۵۳۸۶

فهرست مطالب

مقدمه:	۱۱
فصل اول - کلیات	۱۳
مبحث اول - تعریف اقامتگاه	۱۳
۱ - تعریف اقامتگاه در حقوق ایران:	۱۳
۲ - تعریف اقامتگاه در حقوق روم:	۱۴
۳ - تعریف اقامتگاه در حقوق فرانسه:	۱۴
۴ - تعریف اقامتگاه در حقوق برخی کشورها:	۱۵
۵ - رابطه بین شخص و اقامتگاه:	۱۶
مبحث دوم - سابقه تاریخی اقامتگاه	۱۹
۶ - اقامتگاه در حقوق روم:	۱۹
۷ - اقامتگاه در حقوق فرانسه:	۲۰
۸ - اقامتگاه در حقوق ایران:	۲۱
۹ - اقتباس مقررات راجع به اقامتگاه:	۲۴
مبحث سوم - اصول سه گانه اقامتگاه	۲۵
۱۰ - اصل لزوم اقامتگاه:	۲۵
نظریه آخرین اقامتگاه و نظریه اقامتگاه اصلی در حقوق فرانسه:	۲۶
۱۱ - نظریه آخرین اقامتگاه:	۲۶
۱۲ - نظریه اقامتگاه اصلی:	۲۷
۱۳ - اقامتگاه اصلی در حقوق انگلیس:	۲۸
۱۴ - اصل ثبات اقامتگاه:	۳۰
۱۵ - اصل وحدت اقامتگاه:	۳۰
۱۶ - نظریه اقامتگاه ظاهر:	۳۱
۱۷ - اصول مربوط به اقامتگاه در حقوق فرانسه و برخی کشورهای دیگر:	۳۲
مبحث چهارم - اهمیت و فایده اقامتگاه	۳۲
۱۸ - آثار اقامتگاه:	۳۲

۱۹- زندان و اقامتگاه:	۳۵
۲۰- قاعده صلاحیت دادگاه اقامتگاه خوانده:	۳۵
مبحث پنجم- محل سکونت:	۳۷
۲۱- تعریف محل سکونت:	۳۷
۲۲- وجوه افتراق محل سکونت و اقامتگاه:	۳۷
۲۳- آثار قانونی محل سکونت:	۳۸
۲۴- محل سکونت در حقوق فرانسه و برخی کشورهای دیگر:	۳۹
مبحث ششم- اقسام اقامتگاه:	۴۰
۲۵- اقامتگاه مدنی اشخاص حقیقی:	۴۰
۲۶- اقامتگاه مالیاتی مربوط به ارث:	۴۳
۲۷- اقامتگاه بین‌المللی:	۴۳
 فصل دوم- اقامتگاه اختیاری:	۴۵
۲۸- تعریف اقامتگاه اختیاری:	۴۵
مبحث اول- تعیین اقامتگاه اختیاری و تغییر اقامتگاه اختیاری:	۴۶
۲۹- تعیین مرکز مهم امور:	۴۶
۳۰- تعیین اقامتگاه بیگانگان در ایران:	۴۷
ضوابط تعیین اقامتگاه اختیاری:	۴۸
۳۱- ضابطه مرکز مهم امور:	۴۸
۳۲- ضابطه محل سکونت:	۴۹
۳۳- ضابطه محل سکونت و مرکز مهم امور:	۵۰
۳۴- شرایط تغییر اقامتگاه اختیاری:	۵۱
۳۵- اقامتگاه اختیاری و تغییر آن در حقوق فرانسه و برخی کشورهای دیگر:	۵۳
 فصل سوم- اقامتگاه‌های اجباری:	۵۷
۳۶- مقدمه:	۵۷
مبحث اول- اقامتگاه زن شوهردار:	۵۸
۳۷- طرح مطلب:	۵۸

- ۳۸- مواردی که زن شوهر دار می تواند اقامتگاه جدا از شوهر داشته باشد: ۵۹
- ۳۹- مواردی که اقامتگاه شوهر نامعلوم است: ۶۰
- ۴۰- مواردی که زن دارای مسکنی غیر از مسکن شوهر می باشد: ۶۰
- ۴۱- وقتی که زن با رضایت شوهر دارای مسکن علیحده باشد: ۶۰
- ۴۲- وقتی که زن با اجازه دادگاه دارای مسکن علیحده باشد: ۶۱
- ۴۳- قبل از مراجعه به دادگاه: ۶۱
- ۴۴- در جریان رسیدگی دادگاه: ۶۲
- ۴۵- بعد از صدور حکم دادگاه: ۶۲
- ۴۶- مواردی که شوهر مجبور شود وزن به سمت قیم او تعیین گردد: ۶۳
- ۴۷- اقامتگاه زن قبل از رفتن به خانه شوهر: ۶۳
- ۴۸- اقامتگاه ناشزه: ۶۴
- ۴۹- اقامتگاه زنی که شوهر او ناشز است: ۶۴
- ۵۰- آثار اقامتگاه اجباری زن شوهر دار: ۶۵
- ۵۱- اقامتگاه زن شوهر داری که به تجارت اشتغال دارد: ۶۶
- ۵۲- اثر تغییرات اقامتگاه شوهر در اقامتگاه زن: ۶۷
- ۵۳- اثر تغییر اختیاری یا غیر اختیاری اقامتگاه شوهر: ۶۷
- ۵۴- اثر تغییر اقامتگاه شوهر به خارج کشور: ۶۹
- ۵۵- اثر تغییر اقامتگاه شوهر به علت تغییر تابعیت او: ۷۰
- ۵۶- انتفاء اقامتگاه اجباری ناشی از ماده ۱۰۰۵: ۷۰
- ۵۷- انحلال نکاح: ۷۱
- ۵۸- بطلان و فسخ نکاح، طلاق و انقضاء یا بذل مدت: ۷۱
- ۵۹- فوت زن یا شوهر: ۷۲
- ۶۰- لعان: ۷۳
- ۶۱- ارتداد: ۷۳
- ۶۲- داشتن مسکن علیحده با رضایت شوهر یا با اجازه دادگاه: ۷۴
- ۶۳- سایر موارد: ۷۴
- ۶۴- تعیین اقامتگاه اختیاری پس از انتفاء اقامتگاه اجباری زن شوهر دار: ۷۵
- ۶۵- تعارض اقامتگاه زن شوهر دار با سایر اقامتگاه های اجباری: ۷۶

- موارد تعارض: ۷۷
- ۶۶- مورد صغر و حجر زن که قبل از ازدواج وجود داشته باشد: ۷۷
- ۶۷- مورد حجر زن پس از ازدواج: ۷۸
- ۶۸- مورد حجر زن و حجر شوهر: ۷۹
- ۶۹- مورد اعمال برخی اقامتگاه‌های اجباری: ۸۰
- ۷۰- اقامتگاه زن شوهردار در حقوق برخی کشورها: ۸۱
- ۷۱- کشورهایی که در حقوق آنها زن شوهردار می‌تواند دارای اقامتگاه ...
مستقل باشد: ۸۱
- ۷۲- تفاوت اقامتگاه زن شوهردار در حقوق ایران و فرانسه: ۸۴
- مبحث دوم- اقامتگاه محجورین ۸۴
- ۷۳- محجورین: ۸۴
- ۷۴- صغیر: ۸۴
- ۷۵- تعارض ماده ۱۲۱۰ و تبصره دو آن: ۸۵
- ۷۶- غیررشدید: ۸۶
- ۷۷- قانون راجع به رشد متعاملین، مصوب ۱۳۱۳/۶/۱۳: ۸۷
- ۷۸- مجنون: ۸۸
- ۷۹- اماره رشد: ۸۸
- اقامتگاه صغیر ۹۰
- ۸۰- طرح مطلب: ۹۰
- ۸۱- اقامتگاه صغیر تحت ولایت: ۹۰
- ۸۲- تعدد وصی: ۹۲
- ۸۳- اقامتگاه صغیر تحت قیمومت: ۹۳
- ۸۴- تعدد قیم: ۹۴
- ۸۵- اقامتگاه طفل سرراهی و طفل نامشروع: ۹۴
- ۸۶- اقامتگاه طفل متولد از لقاح مصنوعی: ۹۵
- اقامتگاه غیررشدید و مجنون ۹۶
- ۸۷- مقدمه: ۹۶
- ۸۸- طرح مطلب: ۹۶

۸۹	- اقامتگاه بالغ در امور غیر مالی:	۹۹
۹۰	- آثار اقامتگاه محجورین:	۱۰۰
۹۱	- تغییر اقامتگاه محجورین:	۱۰۱
۹۲	- انتفاء اقامتگاه محجورین:	۱۰۲
۹۳	- یادآوری:	۱۰۴
۹۴	- اقامتگاه محجورین در حقوق فرانسه و برخی کشورهای دیگر:	۱۰۵
۱۰۹	مبحث سوم - اقامتگاه مأموران دولت	
۹۵	- طرح مطلب:	۱۰۹
۹۶	- شرایط اعمال ماده ۱۰۷:	۱۱۰
۹۷	- تاریخ اعمال ماده ۱۰۷:	۱۱۱
۹۸	- آثار اقامتگاه اجباری ناشی از ماده ۱۰۷:	۱۱۲
۹۹	- تغییر و انتفاء اقامتگاه ناشی از ماده ۱۰۷:	۱۱۳
۱۰۰	- اقامتگاه مأموران سیاسی:	۱۱۳
۱۰۱	- تعارض اقامتگاه ناشی از اعمال ماده ۱۰۷ و ماده ۱۰۵:	۱۱۴
۱۰۲	- اقامتگاه مأموران دولت در حقوق فرانسه و برخی کشورهای دیگر:	۱۱۵
۱۱۶	مبحث چهارم - اقامتگاه افراد نظامی	
۱۰۳	- طرح مطلب:	۱۱۶
۱۰۴	- تعارض اقامتگاه ناشی از ماده ۱۰۸ و ماده ۱۰۵:	۱۱۷
۱۰۵	- تغییر و انتفاء اقامتگاه اجباری ناشی از ماده ۱۰۸:	۱۱۷
۱۰۶	- اقامتگاه نظامیان در حقوق برخی کشورها:	۱۱۸
۱۱۸	مبحث پنجم - اقامتگاه اشخاصی که نزد دیگری کار یا خدمت می کنند	
۱۰۷	- طرح مطلب:	۱۱۸
۱۰۸	- شرایط اعمال ماده ۱۰۹:	۱۱۹
۱۰۹	- تعارض حاصل از اعمال ماده ۱۰۹:	۱۲۱
۱۱۰	- تغییر یا انتفاء اقامتگاه اجباری ناشی از ماده ۱۰۹:	۱۲۲
۱۱۱	- اشکال ناشی از اعمال ماده ۱۰۹:	۱۲۳
۱۱۲	- ایراد ماده ۱۰۹:	۱۲۵
۱۱۳	- اقامتگاه اشخاصی که نزد دیگری کار یا خدمت می کنند در حقوق ..	

۱۲۶	فرانسه و برخی کشورهای دیگر:
۱۲۷	فصل چهارم - اقامتگاه انتخابی
۱۲۷	۱۱۴ - مقدمه و طرح مطلب:
۱۲۹	مبحث اول - شرایط و طرق مختلف انتخاب اقامتگاه
۱۲۹	۱۱۵ - شرایط انتخاب اقامتگاه:
۱۳۱	۱۱۶ - انتخاب صریح و انتخاب ضمنی:
۱۳۳	۱۱۷ - شرایط انتخاب کنندگان اقامتگاه:
۱۳۳	۱۱۸ - طرق مختلف تعیین اقامتگاه انتخابی:
۱۳۵	مبحث دوم - آثار اقامتگاه انتخابی
۱۳۵	۱۱۹ - آثار کلی اقامتگاه انتخابی:
۱۳۷	۱۲۰ - آثار اقامتگاه انتخابی از لحاظ صلاحیت دادگاه‌ها:
۱۳۸	۱۲۱ - آثار اقامتگاه انتخابی از لحاظ ابلاغ:
۱۳۹	۱۲۲ - اقامتگاه انتخابی در حقوق فرانسه و برخی کشورهای دیگر:
۱۴۳	فصل پنجم - اقامتگاه اشخاص حقوقی
۱۴۳	۱۲۳ - مقدمه:
۱۴۴	۱۲۴ - اصل وحدت در اقامتگاه اشخاص حقوقی:
۱۴۵	۱۲۵ - تعیین اقامتگاه اشخاص حقوقی، در حقوق فرانسه:
۱۴۷	۱۲۶ - تعیین اقامتگاه اشخاص حقوقی در حقوق ایران:
۱۴۹	۱۲۷ - طریقی برای رفع تعارض:
۱۵۱	فهرست الفبایی عناوین مطالب بر حسب شماره آنها:
۱۵۸	منابع و مأخذ:

مقدمه:

«اقامتگاه» ترکیبی است از کلمه «اقامت» و پسوند «گاه»، در لغت به معنای قرارگاه، جای اقامت کردن و سکنی گزیدن است^۱ و در اصطلاح حقوقی، محلی است که مقر قانونی و جایگاه حقوقی شخص محسوب می‌شود.

مفهوم حقوقی اقامتگاه، مبتنی بر این فرض قانونی است که شخص همیشه در محل معینی حاضر محسوب می‌شود. علت فرض حضور مستمر شخص در محلی معین، لزوم حفظ انتظام زندگی قضایی است. در واقع نیازمندی‌های مربوط به روابط حقوقی، چنین وضعی را ایجاب می‌کند. زیرا بدون این فرض قانونی، عدم دسترسی به اشخاص، به جهت تغییر مکان آنها یا اعتذار به عدم حضور در محل، اسباب معطلی و اختلال در نظم جریان مربوط به امور مزبور را فراهم آورده و موجب بطلی شدن آن خواهد شد.

فرض حضور دائمی شخص در محلی معین، با وضع معیشت، امرار معاش و گذراندن معمولی حیات، سازگار است. زیرا هر فرد، اصولاً وابسته به محلی است که شغل و امور اقتصادی و منبع درآمد و خانواده و محل سکونت وی در آن متمرکز است که طبعاً، لافل در نزد برخی افراد آنجا، به نوعی شناس است و نام و نشان دارد. علم حقوق، این وضع و حال عملی را در نظر گرفته، برای آن یک مفهوم

۱. رجوع شود به لغتنامه دهخدا، ذیل کلمه «اقامت».

حقوقی قابل شده و محل مربوط را «**اقامتگاه**» نامیده است. بین شخص و محلی که اقامتگاه اوست یک رابطه خاص وجود دارد که وابستگی دائمی شخص را به آن، قابل قبول نشان می‌دهد و در اثر وجود این رابطه است که شخص در اقامتگاه خود همیشه حاضر فرض می‌شود، اگر چه واقعاً در آنجا پیوسته حضور نداشته باشد. حتی در موردی که شخص غایب مفقودالاثر شود، این رابطه برقرار تلقی می‌گردد. یکی از عللی که دادگاه صالح برای رسیدگی به امور غایب مفقودالاثر، دادگاه محلی است که آخرین اقامتگاه وی در آن بوده است،^۱ همین امر می‌باشد.

۱. رجوع شود به ماده ۱۲۶ قانون امور حسبی.